

Odd Gunnar Skagestad

HVA BREXIT BETYR FOR NORGE: FISKERISEKTOREN

Frogner Seniorsenter, Schafteløkken, 27. februar 2019

www.ogskagestad.net

HVOR GODT KJENNER VI NORGE? EN REALITETSORIENTERING:

«LITE LAND» og «UNG NASJON» ?

REALITETSORIENTERING:

- Folkemengde: Blant topp 50 %
- Landareal: Blant topp 30 %
- BNP: Blant topp 15 %
- Medaljer i Vinter-OL: Nr. 1
- Europas eldste Grunnlov
- Europas eldste Riksvåpen

ER NORGE ET LITE LAND?

- Ta en titt på globusen!
- Vi forvalter havområder mer enn seks ganger så store som vårt fastlandsareal
- Havområder med noen av verdens største og rikeste fiskebestander
- Norge er en havressurs-stormakt
- Vi har store og viktige interesser å ivareta!

BREXIT: UK FORLATER EU

EN REALITET 29. MARS 2019 (???)

- FÅR KONSEKVENSER
- FOR HVEM?
- **Brexit realitet 29. mars 2019 - (formodentlig...?)**

OMSORGSNASJONEN NORGE:

VI ER OPPTATT AV KONSEKVENSENE FOR:

1. UK
  2. EU
  3. MEN HVA MED OSS SELV - NORGE?
- Får umiddelbare konsekvenser for Norge på en rekke områder – spesielt mht forholdet Norge-UK, men på enkelte områder også for Norges forhold til EU.
  - Hvilke områder som er "viktigst" kan diskuteres. Men på enkelte områder vil konsekvensene bli spesielt kompliserte, omfattende og vidtrekkende.
  - Det gjelder fremfor alt **fiskerisektoren**, som jeg skal komme tilbake til.

HVORFOR ER FISKERISEKTOREN VIKTIG FOR NORGE, OG HVOR VIKTIG ER DEN?

- Selve grunnlaget for at det kan bo folk i dette landet
- Viktigste eksportnæring nest etter olje/gass
- Eksport for 100 mrd NOK i 2018 (72 % oppdrett, 28 % fangst)
- Betydning for annen næringsvirksomhet, Sysselsetting, kystsamfunnene, bosetning

BREXIT FÅR KONSEKVENSER FOR:

- SAMTLIGE AVTALER SOM UK HAR INNGÅTT MED NORGE PÅ DE OMRÅDENE HVOR:
  - EU HAR OVERNASJONAL KOMPETANSE VIS-À-VIS MEDLEMSLANDENE
- DISSE AVTALENE MÅ DERFOR REFORHANDLES
- MED EU SÅ VEL SOM MED UK

- Men først:
- Norges forbindelser med EU er innvevet i et omfattende og til dels finmasket nettverk av avtaler. Når UK går ut av EU vil det nødvendigvis få **konsekvenser for samtlige avtaler** som er inngått med Norge **på områder hvor EU** (ved Kommisjonen) har **overnasjonal kompetanse** vis-à-vis medlemslandene (såk. "acquis communautaire").
- Dette **avtaleverket vil følgelig måtte reforhandles** – med EU såvel som med UK.
- Mest iøynefallende i denne sammenheng er **EØS-avtalen**, som både på overordnet nivå og på detaljnivå regulerer vårt økonomiske samarbeid og våre handelspolitiske forbindelser med EU (og dermed også med UK).

MEN,
FØR VI GÅR VIDERE,
GLEM
KONSEKVENSENE
FOR:

GLEM
KONSEKVENSENE FOR:

- Handelspolitikk
  - EØS-Avtalen
  - Det Indre Marked
  - Tollsatser, Importrestriksjoner
- Men jeg skal **ikke** snakke om EØS-avtalen, men om fiskerisektoren.
  - Nest etter olje-/gass-sektoren er fiskerisektoren Norges viktigste næring. Det er en næring i sterk og vedvarende vekst. Vi er en av verdens største eksportører av fisk og fiskeprodukter.
  - Men jeg skal **ikke** snakke om **handelspolitikk** herunder konsekvensene av Brexit for Norge fiskeriekspert. Selv om det er et viktig tema, er det samtidig et relativt ukomplisert tema, som i hovedsak handler om sånne ting som tolltariffer og importkvoter og kanskje tekniske handelshindringer. Kan være vanskelig nok å forhandle seg frem til tilfredsstillende ordninger, men dog forholdsvis enkle spørsmål.
  - En ganske annen sak er konsekvensene av Brexit for Norges **fiskeriforvaltning** – det mellomstatlige avtaleregimet som gir rammebetingelsene for vår høsting av havets ressurser. Stikkord: **Økonomiske soner, fiskerigrenser, fangstkvoter** osv. Dette er samtidig ett av de **områder hvor EU** (ved Kommisjonen) har **overnasjonal kompetanse** vis-à-vis medlemslandene (såk. "acquis communautaire").

ET SLIKT SAKSFELT ER EU's FISKERIPOLITIKK

Derfor konsekvenser for:

- Norges fiskeriforvaltning – NB! Forvaltningen av ressursene i havet
  - Det mellomstatlige avtaleregimet som gir rammebetingelsene for vår høsting av havets fornybare ressurser
  - Stikkord: Økonomiske soner, fiskerigrenser, fangstkvoter osv.
  - Sentrale begreper: Eierskap til havressursene: Eksklusive fiskebestander, fellesbestander, sonetilhørighet
  - Norges fiskeriavtale med EU - rammeavtale fra 1981, med årlige detaljavtaler
- "Back to basics":
  - Norges fiskerinæring er basert på rasjonell forvaltning herunder bærekraftig høsting av havets ressurser, takket være de rikdommer som vi er forlenet med fra naturens side og takket være de internasjonalt avtalefestede grensene som har gitt oss et havområde nærmere syv ganger så stort som fastland-Norges areal.
  - Samt, ikke minst, takket være en **internasjonal rettsorden** som er resultatet av **møysommelig fremforhandlede avtaler** med andre land – globalt (jfr. FNs Havrettskonvensjon av 1982), regionalt (regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner, såk. RFMOer), samt bilateralt med naboland og andre kyststater.
  - Dette er et system som er bygget opp og videreutviklet i hovedsak gjennom de siste 40 år (husk Jens Evensen!), og som er en bærebjelke for **Norges posisjon som havressurs-stormakt**.

Det Internasjonale Råd for Havforskning (ICES) Statistikkområder

- Sentrale begreper: Eksklusive **fiskebestander**, **fellesbestander** og **sonetilhørighet**.

NORGES FISKERIAVTALE MED EU

- Rammeavtale, inngått i 1981
  - Alle prinsipielle hovedelementer på plass først i 2009
  - En av våre mest kompliserte internasjonale avtaler – men også en av våre aller viktigste
  - Årlige forhandlinger om mer detaljert innhold – omfatter bl.a.
    - TAC, kvotestørrelser, fordeling, bytte, fiskeadgang, tekniske reguleringer, forskningssamarbeid og masse annet
  - Forhandlingsmotpart EU-Kommisjonen (ikke enkeltland)
-
- Sentralt i dette avtaleverket står vår **fiskeriavtale med EU**, som trådte i kraft i 1981 etter lange og tøffe forhandlinger. Dvs. alle hovedelementene i avtalen var ikke på plass før i 2009, etter mer enn 30 års seige forhandlinger, hvor spørsmålet om enkeltbestanders sonetilørighet var spesielt vanskelig å løse.
  - En av våre mest kompliserte internasjonale avtaler, men også en av de aller viktigste.
  - I utgangspunktet en **rammeavtale**, som forutsetter at det årlig fremforhandles mer detaljerte avtaler ("Agreed records"). Og siden **EUs fiskeripolitikk er et fellesskapelig anliggende forhandler vi med Kommisjonen** – ikke med de enkelte medlemsland, som f.eks. UK.

DE ÅRLIGE
FORHANDLINGENE
ER IKKE BARE
UHYRE KOMPLISERTE,
MEN OGSÅ
MEGET TØFFE

- Disse årlige forhandlingene er ikke mindre kompliserte og tøffe enn de forhandlingene som i sin tid førte frem til rammeavtalen mellom Norge og EU.

NORGE – EU: Fiskeriforhandlinger

- "Boksekamp", SE **PLANSJE** (avistegning i VG, Roar Hagen)
- **De årlige avtalene** omfatter – blant annet, og i all korthet – fastsettelse av totale fangstmengder (TAC'er) for felles fiskebestander, fordeling av kvoter av disse, bytte av kvoter av både felles og eksklusive fiskebestander, samt regulering av gjensidig fiskeadgang i hverandres økonomiske soner. I tillegg kommer tekniske reguleringer (vedr. fiskeredskap, minstemål, maskevidde m.m.), forskningssamarbeid samt samarbeid om utvikling og fastsettelse av forvaltningsmål og – strategier.
- **Komplisert?** Fortsettelse følger:
- Blant de viktigste fiskebestandene som inngår i disse årlige avtalene er fellesbestandene av torsk, hyse, sei, hvitting, flyndre og sild i Nordsjøen. Inn i bytteregnskapet går også tildelinger fra Norge til EU av kolmule, brisling, blåkveite og reker i grønlandske farvann (kvoter som EU kjøper fra Grønland). De store bestandene av makrell, NVG-sild og kolmule reguleres i prinsippet innen rammen av særskilte flersidige avtaler hvor også øvrige kyststatsparter (Island, Færøyene og til dels Russland) deltar, men hvor Norge og EU er "hovedaksjonærer" og fastsetter sin innbyrdes fordeling innen rammen av sin bilaterale avtale.

STORE VERDIER

- Fiskeriavtalen Norge-EU omfatter noen av verdens største og mest verdifulle fiskebestander
- Fiskerier med samlet førstehåndsverdi ca 10 mrd kroner på årsbasis
- De årlige avtalene skal i prinsippet være «balanserte»
- Bytteregnskap – målestokk «torske-ekvivalenter» (se neste PLANSJE)
- Vi snakker her om noen av **verdens største og mest verdifulle fiskebestander**. Uten å gå i ytterligere detalj må konstateres at Norges fiskeriavtale med EU i realiteten

omfatter fiskerier **av en samlet førstehåndsverdi i størrelsesorden 10 milliarder kroner på årsbasis.**

- Hvordan fordeler Norge og EU disse verdiene? Ved et balansert bytteregnskap, hvor målestokken er "torske-ekvivalenter" (**SE PLANSJE**). Vel å merke "i prinsippet", for i realiteten er det ytterst vanskelig å få denne balansen til å gå i hop.

COD EQUIVALENTS		
• COD	(Torsk)	1
• HADDOCK	(Hyse)	1
• SAITHE	(Sei)	0,77
• WHITING	(Hvitling)	0,86
• PLAICE	(Rødspette)	1
• MACKEREL	(Makrell)	0,3
• HERRING	(Sild)	0,8
• HALIBUT	(Kveite)	3,8
• SPRAT	(Brisling)	0,125
• BLUE WHITING	(Kolmule)	0,125
• SHRIMPS	(Reker)	3,0

- Nå har jeg bare – i korthet – nevnt noen av de viktigste elementene i det avtaleverket som blir berørt av Brexit.

BREXIT BETYR

- At hele dette avtaleverket blir forstyrret og må endres
- Vi må reforhandle vår rammeavtale med EU, samt
- Fremforhandle ny avtale med UK
- Enkelt og greit?
- Nei, fordi noen viktige brikker må først på plass:
  - **Brexit betyr at hele dette avtaleverket må endres.**
  - I all enkelthet: Vi må **reforhandle** vår rammeavtale med **EU** samtidig som vi må **fremforhandle** ny avtale med **UK**.
  - Men så enkelt er det ikke, fordi her har vi å gjøre med nye og kompliserte **variabler** – dels kjente, dels ukjente variabler:

FOR DET FØRSTE:

- EU og UK må bli enige om den innbyrdes fordelingen av deres felles havressurser
- Det blir vanskelig!
- Uten at dette er på plass kan de ikke inngå noen avtaler med Norge
  - **For det første** uklart hva slags avtale eller avtaler (om noen!) EU og UK vil kunne komme frem til mht. den innbyrdes fordelingen av deres felles havressurser – dette må på plass for at de skal kunne inngå noen avtaler med Norge.

FOR DET ANNET:

- EUs fiskeripolitikk basert på prinsippet om «relativ stabilitet» mellom medlemslandene
- EU må derfor internt bli enige om hvilke fiskerirettigheter de akter å kreve fra norsk side for de enkelte medlemsland
- Uten at dette er på plass kan EU ikke gå i forhandlinger om noen avtale med Norge
  - **Samtidig** uklart hvordan EU vil kunne løse spørsmålet om en fortsatt "**relativ stabilitet**" – et grunnprinsipp i EUs felles fiskeripolitikk. Her må EU (alle EUs fiskerinasjoner) bli enig internt om hvilke fiskemuligheter i norske farvann som de eventuelt vil kunne tilby de enkelte EU-land gjennom en eventuell avtale med Norge.

FOR DET TREDJE:

- UK må etablere en egen fiskeripolitikk:
- Skal denne være felles for hele UK, eller separat for England og Skottland?
- Vil Norge forhandle med et samlet UK, eller vil vi måtte inngå separate fiskeriavtaler med England og Skottland?
  - Som man ser: En rekke kjente og ukjente og til dels innbyrdes avhengige variabler!

I TILLEGG:

- Hva med Fiskevernsonen rundt Svalbard?
- En mangeårig diplomatisk verkebyll i forholdet Norge-EU
  - **I tillegg** vil en Brexit-situasjon berøre vår regulering av fisket etter torsk og hyse i **Fiskevernsonen rundt Svalbard**: En sak som i mange år utgjorde (og til dels fortsatt utgjør) en diplomatisk verkebyll i vårt forhold til EU pga. EUs ikke-ankjennelse av Vernesonens rettslige begrunnelse, men som har latt seg løse gjennom et modus vivendi som har ivarettatt begge parters prinsipielle syn. Her vil britenes utmelding av EU åpne en **Pandoras eske** som vi ikke er tjent med.
  - Og nå har jeg bare nevnt noen av de komplikasjonene som Brexit vil medføre mht. våre fiskeriavtaler med **EU**. Hva med våre fiskeriforbindelser med **UK**? Vil vi – for eksempel - stå overfor én forhandlingsmotpart, eller vil vi måtte forhandle med England og Skottland separat?
  - **KONKLUSJON**: For Norge vil Brexit utløse et uoversiktlig knippe av problemer, av så vel folkerettslig som materiell og praktisk art. Dette gjelder på en rekke felter hvor vi har nære forbindelser med EU og UK i særdeleshet, og spesielt for den nasjonaløkonomisk ytterst viktige fiskerisektoren.

TAKK FOR OPPMERKSOMHETEN!

